

Витомир П. Павловић

Записни дуб Радована Поповића

(Поводом ужичке изложбе дела легата највећег српског књижевног биографа, уз призив интервјуа који је дао Просвјетиној посланици пре скоро две деценије)

Понеки знаменити људи дарују своме роду сва богатства, било материјална или духовна, која су стекли у свом животном веку, некад и на уштрб породичних наследника. Плејади српских завешталаца придружио се и **Радован Поповић**, по свим важећим оценама најзначајнији, и највећи, српски књижевни биограф. Историјском архиву у Ужицу даривао је 2022. године архивску грађу и друга блага своје многоструко креативне радионице, из којих је основан Лични фонд или легат, финално завештање, пошто је претходно велики део своје библиотеке поклонио Бајиной Башти и Ужицу. У тим књижницама налазе се ретка издања, а одељак у Ужицу, од неколико хиљада примерака, чине дела с посветама. Природан израз преданости аутора и аутору, који је, између осталог, објавио и две позамашне публикације под насловом *Посвете српских писаца*.

Избор из тог богатог легата приказан је 9. октобра ове године у лепој згради Историјског архива на Ракијској пијаци, који је тим чином крунисао прославу 75. годишњице свога постојања. Догађају су присуствовали представници сличних установа с подручја Србије, Босне и Херцеговине и Црне Горе, уз поздраве домаћина, слово неких политикуса и главну, надахнуту беседу о подвижништву Радована Поповића књижевног историчара, професора универзитета **Гојка Тешића**. Аутор изложбе **Жељко В. Марковић** је, у информативном водич-каталогу, записао да лични фонд Радована Поповића, осим докумената, писама и чланака, садржи више десетина слика и цртежа у раму, рађених разним сликарским техникама. То су дела знаменитих сликара и писаца Србије и Југославије и као таква чине сталну изложбену поставку у ужичком Архиву.

Радован Поповић је ретка, изузетна појава у нашем културном окружењу. Неопростиво скроман и ненаметљив,

акрибичан и митски одговоран, крчио је стазу завереника књижевне биографистике током шест деценија и сврстао се у ред ретких аутора од непоновљивог кредибилитета. Где год се појављивао био је уважаван и наилазио на отворена врата архива, библиотека, разних институција и саговорника, чак и у смутним временима бивше заједничке државе. Рођен 1938. у селу Дуб код Бајине Баште пробијао се кроз живот истрајношћу и ватром свога талента да би био уврштен у многе енциклопедије, лексиконе и друге публикације као неупоредиво биографско перо. Основну школу похађао је у Злодолу, недалеко од родног места, наставио у Бајиној Башти и Ужицу, где се и запрела танка, пртена новинарска жица с изгледом да прерасте у златну. Са седамнаест година објављује први текст у ужичким *Вестима* (о цркви брвнари у родном Дубу), чиме се, и симболично и егзистенцијално, отискује у свет журнализма. Године 1966. напушта *Вести* - постаје дописник *Политике* из Сарајева, а од 1969. до 1972. извештава из Новог Сада. У политичким турбуленцијама седамдесетих прелази у Београд, да би од 1976. до 1993. узрапредовао на дужности уредника Културног додатка *Политике*, после чега је – својим залагањем - испословао статус слободног репортера овог листа.

Човек о коме се скраја ова скица остао би један од многих журналиста које читаоци забораве чим се одмакну у пензију; од проклетства кратког памћења, међутим, сачувала га је страст истраживача. Успешно је помирио наизглед непомирљиве замке - свакодневно извештавање - уредниковање и понирање у алергенске архиве тајни. Несвакидашњи подвиг и жртва! Почео је најпре у Сарајеву када је, на одласку, уз подстицај **Изета Кике Сарајлића**, публиковао књигу *Књижевни разговори* – **говоре писци Босне и Херцеговине**, а круг (условно) склапа у овом часу када му се у штампи налази биографија **Марка Ристића**, од невероватних 700 страна! Навраћао је и у Тузлу, да би за своје новине и књиге писао о **Драгиши Трифковићу**, **Дервишу Сушићу** и **Исмету Мујезиновићу**, илустратору Андрићевог епа **На Дрини Ђуприја** из године 1945.

Посебно поглавље чини претраживање грађе за биографију **Меше Селимовића**. Прво издање под насловом *Живот Меше Селимовића*, за које је добио Октобарску награду града Београда, штампао је БИГЗ 1988, а у изабраним делима за *Службени гласник* од 20 књига, две деценије касније, „живот“ се преобразио у *Дервишову црну птицу*. Он је, такорећи, био опседнут животом и стваралаштвом **Иве Андрића**; о њему је написао неколико

монографија различитог жанра. Биће занимљиво да се наведе неколико редака писма које је Меша Селимовић упутио Поповићу, с тим у вези.

Друже Поповићу,

Немам ништа ново да кажем о Иви Андрићу, јер нисам посебно изучавао његово дјело, већ сам о њему писао по љубави и поштовању, па Вас молим да искористите мој напис о Андрићу, штампан у „Књижевним новинама“

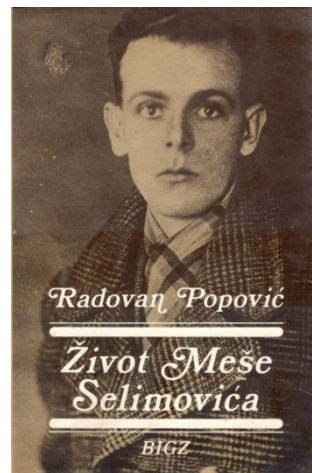
Меша Селимовић

Ни на знатно већем простору није могућно навести све биографије настале из пера Радована Поповића, боље рећи из механичке машине (не уважава електронска, тарабићевска сокоћала), нити угледне рецензенте, од рецимо, **Зорана Глушчевића**, преко **Јована Тирилова**, до **Николе Милошевића**.

У дугачкој збирци поређале су се књиге о **Исидори Секулић**, **Вељку Петровићу**, **Милошу Црњанском**, **Растку Петровићу**, **Бранку Ћопићу**, **Милораду**

Павићу, **Васку Попи**, **Миодрагу Павловићу**, **Бранку Миљковићу**, **Мирославу Антићу**, **Десанки Максимовић**, **Добрици Ћосићу**, **Сретену Марићу**, **Матији Бећковићу**, **Љубивоју Ршумовићу** и другим. Нека дела су политикантски проказивана; то се нарочито односило на житије **Јована Дучића**, када је стреле дежурног идеолога правоверних одапео, у младости перспективни, сарајевски филозоф **Фуад Мухић**. Биографија је, међутим, изврсно прошла у многим срединама, да би о њој, године 1983, између осталих, писао и амерички часопис *World Literature Today – A Literary Quarterly of the University of Oklahoma*. Што се београдске квази проевропске елите тиче, која се жежи и на сам помен синтагме **национална култура**, предњачио је новинар ревије **Време** и својевремени сарадник Радија Слободна Европа **Теофил Панчић**. Али, елем нејсе, што би рекли у Босни... караван свакако пролази.

У палети Поповићевих ауторских реализација ваљало би поменути и – елаборације о надреалистима, о писцима сликарима и сликарима писцима, о писцима дипломатама, о архитектама (**Александар Дероко – њим самим, на пример**), о писмима које су разни људи слали у Београд, о тестаменту српских књижевника, о

писатељима у служби народа, о знаменитим гостима Београда, књижевној топографији престонице, да се не дотичу разне споменице и серије књижевних фељтона у разним новинама и часописима. Библиотека од стотину и више књига и просто зачуђује толика продуктивност, иначе несвојствена балканском менталитету. (Новинар и публициста **Милојко Ђоковић Млађи** израчунао је да је Поповић до 2006. године објавио близу милион страница текста књижног формата!) У драматичним данима деведесетих, успешно се огледао и на вишедеценијској интригантној теми - књига **Крлежа и Срби** побудила је шири интерес. Лепо је прихваћена и у загребачкој штампи, нарочито у **Јутарњем** листу у колумни **Миљенка Јерговића**.

Радован Поповић (с лева) на књижевној вечери у Тузли 2004. године са Војиславом Васиљевић и аутором овог текста

Радован Поповић је својом енергијом за радним столом на београдском Видиковцу и одговорношћу пред културном

историјом стекао завидан углед у широком књижевном и уопште уметничком свету и неће бити претерано ако се каже да су многи писци потајно прижељкивали да постану предмет интересовања управо највећег српског књижевног биографа. То га је увело и у многе важне институције и донело безбројне награде највише равни. Уза све члан је српског ПЕН клуба и управних одборâ *Задужбине Иве Андрића, Задужбине Десанке Максимовић и Управе Фондације Васка Попе.*

*По својој имагинативности и истрајности, могло би се рећи да је Поповић једини у српској књижевности који на том нимало једноставном, а свакако и бескрајно важном послу истрајава деценијама, и дан данас... Прецизније речено, пише о писцима и ствараоцима који су својим делом и животом у свим сегментима обележили епоху и време у коме су деловали и стварали - каже Гојко Тешић и додаје: Свака Поповићева биографија чита се као нека врста узбудљивог историјског и поетског романа, али и као нова интерпретативна магија која нас осваја, опчињава и отвара сасвим нове углове за превредновање модерне српске књижевности. Истовремено, то су драгоцене рукописи које Радован Поповић дарује српској култури као **књиге дубоке оданости и посвећености.***

Због већ речене Поповићеве скромности, многи медији су остали ускраћени за ближе саобраћање – није спадао у ауторе који олако дају интервјеу и откривају своју интиму. Часопис *Просвјетина посланица* СПКД *Просвјета* у Тузли имао је срећу да у броју 9 за 2004. годину објави опсежан разговор с њим (Разговор водио главни и одговорни уредник Витомир Павловић, коме сад дописујемо средње слово П), што је, перспективно, имало запаженог одјека у културној јавности Београда и још неких градова. Присећајући се духовито мисли **Јозефа Епштајна** да „писци аутобиографија обично лажу, док писци биографија углавном греше“, Поповић је говорио о разним темама везаним за његову каријеру, о новинарству и жанру животописа, о занимљивим појединостима из живота писаца „који измишљају своју биографију“ или сами себи пишу писма, о културној клими Београда и других градова у Југославији, о Босни и њеним људима итд. Интервју под насловом *Чаробни брег над Дубом* у целини је унесен у књигу о издавачу **Светиславу Цвијановићу Књигољубац из мрачног дућана** као саставнице изабраних дела од двадесет књига 2009. године, поменутих у првом делу овог текста. Са илустрацијама и фотографијама разговор обухвата простор од

237-303. стране, што би се могло схватити као полазница за животопис под могућим радним насловом **Благо животописца Радована**, али ко би био спреман да се лати тог посла? Ту би се могла навести и етнографска слика родног места Поповићевог, онако како га, с призвуком **В. Чајкановића**, описује поменути Марковић:

Село Дуб, где је Радован Поповић рођен, носи име по старословенском називу за дрво храст. Запис је, у Србији, дрво које представља светињу за село на чијем подручју се налази. У његову кору урезује се крст и код њега се одвијају најзначајнији догађаји у селу. За записно дрво обично се бира храст.

Храст Радована Поповића још ће се гранати да би се у његове године записивали и памтили векови културе, за добробит отечества, на подобит Његошеве јавке – **Благо оном ко довијека живи,/имао се рашта и родити**. С тим на уму, писац ових редака тражи разумевање, и опроштај, за дубоко лични став и недоречености у проседеу, уз признање да је врашки тешко писати о пријатељима, поготово о најранијем пријатељству, успостављеном давне 1951. у његовом (и моме) Дубу. То пријатељство је непомућено, постојано као дуб!

Октобра 2023.